

SIMAN 201

The Halachos of a Mikvah and its waters.
Includes 75 se'ifim

Se'if 1

Tevilah requires complete immersion of the body in a Mikvah or Ma'ayan containing 40 Se'ah of water / How to calculate the 40 Se'ah / The minimum size of the Mikvah pool cavity

Ⓝ **Taz:** There is no minimum size that a Ma'ayan must be in order to immerse vessels in it (provided that the vessels can be completely immersed in the water).

Ⓝ **Shach:** Rainwater suffices for purifying a Niddah or Zavah; a Ma'ayan is not necessary.

A man-made well that reaches underground waters is also considered a Ma'ayan.

Ⓝ* **Taz:** Immersion in water purifies; washing the body by hand or pouring (9 Kavim of) water over the body does not make one pure.

Ⓝ **Shach:** All the connected waters of a Ma'ayan count towards the 40 Se'ah even if they are not pooled in one place.

Ⓝ **Shach:** The 40 Se'ah must be complete; even one drop less disqualifies the Mikvah.

Even if someone can completely immerse themselves in less than 40 Se'ah, they still require 40 Se'ah.

A woman cannot transcend her Tumah (ritual impurity) by washing herself in a bathhouse; Ⓝ even if all the waters of the world pass over her, she remains impure, and one is deserving of Kares if one has marital relations with her. She remains impure until she immerses her entire body, at once, Ⓝ in the waters of a Mikvah, Ⓝ* Ⓝ or a Ma'ayan (spring) which has Ⓝ 40 Se'ah of water.

The spatial measurements for containing this quantity of water are one amah by one amah, by three amos high - cubed. These Amos are measured with an Amah composed of six Tefachim (fistbreadths) and half an Eitzba (fingerbreadth). And if the pool cavity is wider than an Amah, and not as high as three Amos, it is Kosher, if she - the woman immersing in it, can cover her entire body in them - the water, at once. And the total space occupied by the pool of water must add up to Ⓝ 44,118 and a half fingerbreadths.

The pool cavity that the water is contained in must be larger than this previously mentioned size, so that when she enters the Mikvah to immerse and the waters rise due to displacement, there will remain 40 Se'ah of water in it - the pool cavity, and none of the 40 Se'ah of water will be forced out of the Mikvah.

Ⓝ **Shach:** Although the Beis Yosef offers two different sums of total cubic fingerbreadths, they both amount to the same liquid measurement of 40 Se'ah.

בין רחיצה
בדיה ובין
עלו עליה מים
אין מטהרין

[(א)] ואפילו עלו עליה כל מימות כו'. זה לשון הרמב"ם, ובטור כתוב או עלו כו', וצריך ליישב דהכי קאמר, לא מבעי אם רחצה במרחץ ובידיה רחצה עצמה בכל גופה, אלא אפילו עלו עליה דרך שפיכה, דזה מועיל לענין ט' קבין השייכים לתפלה, הכא לא מהני: (א) או מעיין כו'. היינו לאדם, אבל לכלים מטהר מעיין בכל שהוא לדברי הכל, כמו שכתב הטור:

מעין מטהר
כלים בכ"ש

סימן רא

דיני המקוה ומימיו. ובו ע"ה סעיפים:

א. טבילה הוא רק בבת אחת במקוה או מעיין שיש בה מ"ס / חשבון מ"ס / גודל החרין של המקוה ¹ אין האשה עולה מטומאתה ברחיצה במרחץ, **[(א)] ואפילו עלו עליה כל מימות שבעולם עדיין היא בטומאתה וחייבים עליה ברת,** ² עד שתמבול כל גופה בבת אחת ³ במי מקוה ^(א) או מעיין ³ שיש בהם ^(א) מ' סאה.

ושיעורה אמה על אמה על רום שלש אמות במרובע, ⁴ באמה בת ששה טפחים וחצי אצבע, ⁵ ואם הוא רחב יותר ^(ד) ואינו גבוה כל כך ^(ה) כשר, אם יכולה להתכסות כל גופה בהן בבת אחת, ⁶ וצריך שיעלה בתשבורת ^(ו) מ"ד אלף וקי"ח אצבעות בגודל ועוד חצי אצבע.

וצריך שיהיה החרין שבו המים גדול יותר משיעור זה, כדי שבשתכנס המובלט ויפחתו המים ישארו שם מ' סאה:

באר הגולה: 1. לשון הרמב"ם בפ"א מהא"ב. 2. ציינתו לעיל ריש סי. קצו וקצח. 3. ברייתא עבודת כוכבים דף ע"ה וספ"ק דחגיגה. 4. רשב"ץ בשם הראב"ד דבעינן אמה שוחקת, וכ' הרשב"א שהשוחקת יתירה על העצבה חצי אצבע ממשנה ט' פ"ז דכלים. 5. רבינו ירוחם. 6. הוא לפי חשבון אמה בת ו' טפחים וחצי אצבע שהוא כ"ד אצבעות וחצי אצבע דאז יש באמה על אמה ת"ר אצבעות וברום ג' אמות מ"ד אלפים וקי"ח אצבעות וג' חלקים שמינית אצבע, ולא דק הרב בשמינית האצבע ולחומר.

צינונים להרמ"א: א. ד"ע בב"ה ב. תוס' פ' ערבי פסחים

(א) במי מקוה כו'. היינו מי גשמים שנקוו לגומא, ואף על פי שאינן מים חיים, שאין צריך מים חיים אלא לזב, (דכתיב ביה מים חיים), ולא לנדה ולזבה. טור ופוסקים. אבל הבראות שנובעים הם מעיין גמור (לכל דבר), כמו שכתב מהרי"ק והבית יוסף בשם תרומת הדשן, ובתשובת הרמב"ן סימן רל"א, עיין שם: (ב) או מעיין כו'. כתב בית יוסף, 'משמע שאם המים משוכים כגון מעיין שהוא זוחל, ואין בשום מקום ממנו מ' סאה, אבל כשתצרף כל המים שמתחלה ועד סוף הם מ' סאה, טובלין בכל מקום ממנו שגוף הנטבל מתכסה בו, בין אדם בין כלי, עד כאן לשונו. והביא ראיות, ומביאו דרכי משה, ופשוט הוא: (ג) מ' סאה כו'. אבל אם חסר כל שהוא פסול, בית יוסף, ופשוט הוא. ואפילו גופה קטן שמתכסה בפחות מ' סאה אין טבילה עולה בו עד שיהא מ' סאה.

טור והפוסקים: (ד) ואינו גבוה כל כך כו'. עיין לעיל סימן קצ"ח סעיף ל"ו, ל"ז, ולקמן סעיף ס"ו: (ה) כשר. כשיש בין הכל מ' סאה: (ו) מ"ד אלף וקי"ח אצבעות כו'. כן כתב בבדק הבית, ובבית יוסף כתב מ"א אלף ותע"ב אצבעות, והחשבון ההוא מכוון באמה בת ו' טפחים, שהוא כ"ד אצבעות, שאמה על אמה היינו כ"ד אצבעות על כ"ד אצבעות, הוא תקע"ו אצבעות, וברום ג' אמות, היינו ע"ב אצבעות ע"ב פעמים תקע"ו, עולה מ"א אלף תע"ב, וכאן כתב דבריו על פי מה שכתב הרשב"א דבעינן אמה שוחקת, שהיא יתרה על העצבה חצי אצבע, שאמה על אמה הוא כ"ד אצבעות וחצי על כ"ד אצבעות וחצי, שהוא ת"ר אצבעות ורביע, וברום ג' אמות, היינו ע"ג אצבעות וחצי ע"ג וחצי פעמים ת"ר ורביע, עולה מ"ד אלף קי"ח וחצי אצבע פחות חצי רביע אצבע ודוק. ואין דבריו שבבית יוסף סותרים למה שכתב כאן בשולחן ערוך, דבבית יוסף איירי באצבעות שוחקות, שהם מ"א אלף תע"ב, ולכן לא זכר החצי אצבע, אבל כאן מיירי באצבעות עוצבות, שהם מ"ד אלף קי"ח, אבל מכל מקום הכל עולה לשיעור מ' סאה, לא פחות ולא יותר, וכדאמרינן בסוף פרק ערבי פסחים (ק"ט), רביעית של תורה אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע כו', כדתנן מי מקוה אמה על אמה ברום ג' אמות, ושיערו חכמים מ' סאה כו', ואמה ואצבעות דנקט התם איירי בשוחקות, שהן מ' סאה. ובמעדני

מקוה היינו מי
גשמים, וא"צ
מים חיים

בארות
הנובעים הם
מעיין גמורים

כל מימי
המעין
המחוברים
מצטרפים
לחשבון מ"ס

חסר כ"ש
פסול

שיעור מ"ס
גם
להמתכסה
בפחות
משיעור זה

שני חשבונות
של אצבעות
המובאים בב"י
הם אותה
שיעור של
מ"ס, ורק שא'
מיירי
באצבעות
שוחקות וא'
בעוצבות

מלך דף ש"ד עמוד ב' כתב שבבית יוסף לא עיין בדיוק לחשוב גם החצי אצבע יתירה שבאמה שוחקת, 'ואל תתמה שהרי כן מצינו לרש"י ורשב"ם, וגם התוספות והרי"ף בפרק ערבי פסחים, כשעמדו כולם למנין ומספר שיעור רביעית כוס שהוציאו מחשבון של המקוה מ' סאה, לא תמצא בשום אחד מחשבונם שהשגיהו על חצי אצבע שבמדה היתירה, אבל יש לי לומר דהתם שאני, שתכלית חשבונם הוא למצוא רביעית כוס דאינו אלא

מדרבנן, לפיכך לא היה להם לחוש לאצבע היתירה, עד כאן לשונו. ותימה דהא קאמר רביעית של תורה כו', ועוד לדבריו, דהכא בעינן חצי אצבע יתירה, אם כן יהיו יותר ב' אלפים תרמ"ו אצבעות, שהוא עולה לב' סאה ומחצה ולוג וחצי לוג בקירוב, אם כן שיעור מקוה יהיה מ"ב סאה וחצי לוג, ובש"ס וכל הפוסקים לא הוזכר רק מ' סאה, וכן בפרק קמא דעירובין (דף י"ד עמוד ב') אמרינן ים שעשה שלמה היה מחזיק ק"ן

(ב) באשבורן. פירוש

שהם קבועים וקיימים בבור, או על ידי גדר שעושה סביבם, ואם הם זוחלין פסולין, דכתיב אך מעיין, ודרשי מעיין מטהר בזוחלין ואין מקוה מטהרת בזוחלין:

ב. טהרת מי מעיין אף בזחילה ומי גשמים דוקא באשבורן / עירוב מי מעיין עם נוטפין / רוב נוטפין ומיעוט מעיין דינו כמקוה / טבילה בנהרות

7 מי מעיין מטהרין⁸ אף בזוחלין, (פירוש זוחלין, נמשכים והולכים ואינן מכונסים), מי גשמים אין מטהרין אלא^(ב) באשבורן, (פירוש, מקום עמוק שמתכנסים בו המים ונקרא אשבורן), (אבל על ידי זחילה פסולין מן התורה⁹,^ט אם הם לחוד בלא מעיין).

9 היו הזוחלין מן המעיין מתערבין עם הנוטפין שהם מי גשמים,

באר הגולה: 7. משנה סוף פ"ק דמקואות. 8. טור וכ"כ התוס' שבת דף ס"ה ע"ב, וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ט מהלכות מקואות וש"פ, וטעמא דמלתא משום דמעיין נקרא בכל ענין בין בזוחלין בין באשבורן, אבל מקוה אינו נקרא אלא באשבורן דכתיב יקו המים אל מקום אחד, וכהאי גוונא מפרשי' מקוה דכתיב בקרא. 9. לשון הרמב"ם פ"ט דין י"ד מהא דאבוה דשמואל עבד מקואות לבנתיה וכו' שבת שם ע"א, והא דתנן במשנה ה' פ"ה דמקואות העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפים וכו' הוא להכשירן לזבים ולמצורעים דבעינן מים חיים אבל לענין אשבורן מהני אפי' מחצה על מחצה, כ"מ וב"י בשם הראב"ד בספר בעלי הנפש.

צינונים להרמ"א: ג. ב"י בשם מהרי"ק שורש קט"ו ות"ה סימן רכ"ד

מקוה טהרה מדכתיב אלפים בת יכיל, ובת הוה ג' סאין, ואם איתא לא הוי לה אפילו ק"מ מקוואות. אלא נקוט האי כללא בידך, דאמה ואצבעות שבש"ס ופוסקים בענין זה איירי בשוחקות, ועל זה כתב הרשב"א שהן יתירות חצי אצבע על העוצבות, וכשתעשה מהן עוצבות יעלו מ"ד אלף קי"ח אצבעות, וכמו שכתב המחבר הלכך אנן חשבינן לכלי עוצבות, ובעינן מ"ד אלף קי"ח אצבעות, וכן הסכים הגאון אבי מורי ז"ל, וכל זה ברור. ועיין בתשובת מבי"ט חלק ב' סי' קמ"ג דף ס"ח ס"ט. ובתשובת מהרי"ו סי' ע"ה כתב דאורך ב' מנעלים מאדם בינוני היינו אמה, ועיין שם. ועיין לקמן ריש סימן רע"ב כתבתי בשם הרמב"ם אגודל כמה הוא: (ז) אף כו'. וכל שכן באשבורן: (ח) באשבורן. פירוש, שהן מכונסין ועומדין במקום אחד במקוה וכיוצא בו, אבל לא כשהן זוחלין: (ט) אם הם לחוד. אבל אם הם עם המעיין יתבאר דינו לפנינו: (י) מתערבים עם הנוטפים כו'. משמע אפילו אין הזוחלין רובא, רק הם שוה בשוה, כל שאין הנוטפים רובא הרי הכל כמעין, וכן כתב בית יוסף בשם הראב"ד בספר בעלי הנפש, דלענין אשבורן אפילו מחצה על מחצה נמי לא בעי, וכן עיקר, דתנן בפרק קמא דמקואות, למעלה מהן מי מעיין שמימיו מועטין שרבה עליו מים שאובים שוה למקוה לטהר באשבורן שמע מינה, עד כאן לשונו. אבל צריך עיון, שבספר בעלי הנפש שלפנינו דף ס"ו עמוד א' איתא איפכא, וזה לשונו, 'ומסתברא דמתניתין עיקר דבעינן רוב מים חיים, וההיא דאמרינן שמא ירבו הנוטפים על הזוחלים, לרווחא דמלתא קאמרינן, אי נמי כיון דאי אפשר לצמצם בעינן רובא זוחלין, וכלישנא קמא מסתבר, דבעינן רובא דכשרות, ממשנת מקואות ומשמעתא דיבמות פרק הערל, כדבעינן למימר קמין, עד כאן לשונו. וצריך עיון לדינא, דהא נוטפין מדאורייתא פסולים, ועיין בפרק ב' דחולין סוף דף כ"ח וכ"ט גבי מחצה על מחצה כרוב:

מעין מטהר גם באשבורן

צ"ע לדינא איך להתנהג במחצה על מחצה דזחילה היא פסול מה"ת

נוטפין מטהרין רק כשהם קבועין בבור או ע"י גדר

Se'if 2

A Mikvah of rainwater must be standing whereas a gathering of Ma'ayan water may even be flowing / The status of rainwater mixed with Ma'ayan water / The status of a mixture which is mostly rainwater / Tevilah in a river

■ **Shach:** Ma'ayan is valid for Tevilah when flowing and certainly when still.

■ **Taz:** Rainwater is only valid when collected and standing in a pool cavity or when surrounded by an object that obstructs its flow.

■ **Shach:** Ashboren means collected and standing.

■ **Shach:** The status of a mixture composed of an identical quantity of Notfin and Zochlin is unclear.

Waters of a Ma'ayan (spring) purify even while ■ **Zochlin** (flowing and moving, and not pooled). **Rainwater only purifies when in an** ■ **Ashboren** (in a deep place where the waters gather).

[RAMA'S HAGAHA]: But when flowing they – the rainwaters are invalid Min Hatorah – according to Biblical law, if they are not mixed with Ma'ayan water.

If the Zochlin waters flowing from the Ma'ayan ■ **mix with the Notfin, which are rainwaters,**

Shach: It seems from the Mechaber that when the majority is Ma'ayan water one can immerse there while Zochlin even in the places where the river was not originally

flowing before the rainwater entered, but most Poskim disagree and only allow immersing within the river's original boundaries.

Even according to those who are lenient and consider all rivers to have a majority of Ma'ayan water, one should be stringent and immerse only within the original boundaries of the river.

Taz: The Trumas HaDeshen asks why the principle of Zriya ("planting" invalid waters into valid waters) does not permit the usage of Zochlin rainwater merged with a Ma'ayan (by rendering them Ma'ayan waters) when it permits Tevilah in She'uvim waters merged with a complete Mikvah or Ma'ayan (by rendering them valid)?

all the waters are considered like the waters of a Ma'ayan in all Halachic regards. However, **if the Notfin outnumber the Zochlin, and similarly if rainwaters outnumber the waters of a river, the waters do not purify in a flowing state but only when pooled in an Ashboren. One therefore needs to encircle with a 'Mapatz'** (meaning,

The Trumas HaDeshen answers that She'uvim waters are invalidated due to detachment from the ground, hence reattachment through Zriya renders the waters valid, whereas rainwaters cannot be "reattached" to spring waters.

The Bach answers that Zriya is only effective for waters that are invalid MiDerabanan (She'uvim is MiDerabanan, Zochlin is Min HaTorah).

The Taz answers that Zriya is effective for rainwaters, permitting them for use even while Zochlin, but it is not effective for waters flowing down the river banks that have not yet become integrated with the waters in the river channel. Therefore we forbid Tevilah in flowing rivers lest one mistakenly immerse at the banks.

קושיית התורה"ד, למה אין נוטפין נטהר בזריעה כשואבין

(ג) ואם רבו הנוטפין על הזוחלין כו'. כתוב בתרומת הדשן סי' רצ"ד, שמעתי מקשים מאי שנא נוטפין דפסלי זוחלין ברבייתו, ומפקינן להו מתורת זוחלין, ומים שאובין דפסלי המקוה לגמרי, ואפילו הכי אם

היה כבר מקוה של מ' סאה ונפלו לתוכה אפילו אלף סאין שאובין בבת אחת לא יפסלוהו, כמו שכתוב בסימן זה סעיף ט"ז במקוה, ובמעין אפילו כל שהוא. ותירץ שם בתרומת הדשן, ד'כתב

ת' התורה"ד, זריעה מהני רק כשהפסול הוא מחמת דהוי תלושין

הרא"ש, דהטעם שאין שאובין פוסלין המקוה דהוי כאילו נזרעו בתוכה, והרי הם כמחוברים וכשרים, על כן ניחא הקושיא, דעיקר פסול שאובין הוא דהויין כתלושין על ידי אדם, ולכן מהני בהו זריעה ויתחשבו מחוברים, אבל פסול דנוטפים שאינם מטהרים בזחילה, אינו מטעם שהם תלושים, דהא מקוה שלימה מנוטפים כשרה, ואפילו הכי אין מטהרים על ידי זחילה, הלכך לא מהני בהו זריעה שנזרעו במים זוחלין, דלא מהני אלא לשוויי תלוש למחובר, עד כאן. ומורי חמי ז"ל תירץ קושיא דתרומת הדשן, דשאני שאובין שהם כשרים מן התורה כמבואר לקמן בסימן זה, מה שאין כן בפסול נוטפין שהוא מן התורה. ותמיה לי אהנך תירוצים, דהא בהדיא תנן בפרק ה' דמקואות, מעין שהוא משוך כנדל והמשיכו הרי הוא כמו שהיה, וזה קאי אנוטפין שריבה בו המעיין, כמו שכתב בית יוסף בשם הר"ן כאן, וגם הראב"ד שנביאנו בסמוך, אם כן חזינן דאף בנוטפין מהני הכשר המעיין, ומלבד זה גם כן תמיה לי, מה חילוק בין זה לזה, מה לי שהתלוש נעשה על ידי זה כמחובר או המחובר נעשה כמחובר כמזהו. ונראה לעניינת דעתי לכאורה דקושיא מעיקרא ליתא, דהא כתב בית יוסף בשם הראב"ד דיבור המתחיל ובמה שרצה מהרי"ק, שהקשה ממתניתין דנדל שזכרתי, דמשמע אף אם ריבה נוטפין על הזוחלין כשר, אהא דאמרינן בנהר פרת שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין, דשמע מינה דרובי נוטפין פוסל, והא פרת מעיין משוך הוא, ותירץ דנהר פרת כשמגיע לבבל הוא

אה"נ זריעה מועיל גם לזחילה במקומות שהיה זוחל מעיקרא

יא הרי הכל כמעין לכל דבר, ואם רבו הנוטפים על הזוחלין, וכן אם רבו מי נשמים על מי הנהר, אינם מטהרים בזוחלין אלא באשבורן, ¹⁰ לפיכך צריך להקיף מפין, (פירוש,

באר הגולה: 10. שם מהא דאבהו דשמואל שם וכפי' הרמב"ם.

יא) הרי הכל כמעין. משמע אפילו אותן מקומות שלא היה הנהר הולך בהן מתחלתו, הרי הן כמעין, וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ם, (דלא כמו שכתוב בדרכי משה דהרמב"ם סבירא ליה כמהרי"ק דלקמן), וכתב וזה לשונו, 'ומיהו סהדותא דר"א בר צדוק (שהעיד על הזוחלין שרבו על הנוטפין דכשרים ומטהרים בזוחלין), אפילו לפי שיטה זו (דהרמב"ם), ודאי משמע דאפילו במקום שנתרחב הנהר קאי, דלית ליה דאריבה

במקום משך הנהר קאי, דאם כן פשיטא, וכי ג' טפין יפסלו הנהר זה, עד כאן לשונו. אבל מהרי"ק כתב בשורש קט"ו, ד'אפילו הזוחלין רוב אינן מטהרין אלא במקום שהיה מהלך שם בתחלתו, וכן מדומה אני שפסק הראב"ד בהלכות מקוה שיסד', עד כאן לשונו. ובית יוסף דחה דבריו, דדעת הראב"ד איפכא, ואין זו השגה, שהרי כתב וכן מדומה אני כו', וכן האמת שהראב"ד בספר בעלי נפש דף ס"ז עמוד א' מביא איכא מאן דאמר דסבירא להו הכי, ולא הוה בריר ליה למהרי"ק אי הראב"ד חולק אי לא. תו כתב בית יוסף, 'ומדברי רבינו שמשון והרא"ש בפרק ה' דמקואות, ומדברי המרדכי פרק ב' דשבועות יש להוכיח גם כן דכהר"ן סבירא ליה ודלא כמהרי"ק, שהרי כתבו כו' עד מקמי רבינו ירוחם ומהרי"ק ז"ל, עד כאן לשונו. ונמשך אחריו המעדני מלך דף שי"א עמוד א'. ולא הבנתי דבר דאדרבה מדברי הר"ש והרא"ש ומרדכי אלו יש להוכיח דכמהרי"ק סבירא ליה, ולא כהר"ן, דאי כהר"ן מאי קשיא להו פשיטא, הא כבר תירץ הר"ן דאשמועינן דאפילו במקום שלא היה מהלך בתחלתו מטהר בזוחלין, אלא ודאי כמהרי"ק סבירא ליה, דאף על פי דזוחלין רובא אינו מטהר במקום שלא היה מהלך בתחלתו. ונראה דאף לסברת רבינו תם וסייעתו דלקמן, דמתירין אפילו ברוב נוטפים, היינו במקום שהיה מהלך בתחלתו, אבל במקום שנתרחב, אף רבינו תם מודה, אפילו הזוחלין רבו, וכן משמע להדיא ברבינו

משמע מהמחבר דרוב זוחלין מטהר בזחילה גם במקום שלא היה זוחל רוב פוסקים מחמירין דמטהר בזחילה רק במקום שהיה זוחל מתחילה

למעשה גם לדברי המקילין ברוב נוטפין אין להקל כ"א במקום שהיה זוחל מתחילה

כלה בקיץ ובימות הגשמים הגשמים רבין עליו וממשיכין אותו, על כן הוה כאילו היה המעיין עומד ואינו זוחל, דאיתא בסיפא דמתניתין דנדל דבזה כשריבה נוטפין שמתמעטים בקיץ, ובימות הגשמים מושכין ועושין נחלים אילך ואילך, דשם לא מטהרים בזוחלין,

כשנזחלו מים לגומא ועכשיו עומדים כשרים

ירוחם: (יב) עד שיקוו המים כו'. ומשמע דכל שכן אם היה כאן גומא ונתמלאה מגשמים, אף על פי שנזחלו לתוכה מבין ההרים, כיון שעכשיו הם באשבורן מכונסים ועומדים בגומא מותר לטבול בתוכה, והרי

הוא כמקוה, וכן משמע בטור ופוסקים בכמה דוכתי: (יג) לטבול בנהרות כל השנה.

אפילו דרך זחילתן שאין עשוי כמין מקוה בנהר: (יד) ורבו הנוטפים כו'.

כלומר אף על גב שרואין בעין שרבו הנוטפין על הזוחלין שיש בנהר עשר ידות ממה שהיה בתחילה, אפילו הכי מותר, משום שאין לך טפה יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו ב' טפות, ונמצא עיקר רבויין ממקורן, כן כתבו הפוסקים: (טו) במקום

שאיין מקוה. אבל במקום שיש מקוה אין לטבול בנהרות אלא בזמן שהנהר קטן מאד, שאז מותר, וכן כתבו בעטרת זקנים, וכן כתבו הר"ן ושאר פוסקים:

להמקילין מותר לטבול בנהרות כל השנה דרך זחילתן

גם כשניכר שנתרבה מי הנהר אחר הגשם מטהר בזחילה הועיל ורובו ממקור המעין

כשיש מקוה אין לטבול בנהרות כ"א כשהנהר קטן ובודאי רבו זוחלין

כעין מחצלת), וכיוצא בו באותו הנהר המעורב, (יב) עד שיקוו המים ויטבול בהם:

הגה: (ד) וכן נכון להורות ולהחמיר, אבל יש מתירים (ג) לטבול בנהרות כל השנה אף בשעת הגשמים והפשרת שלגים (י) ורבו הנוטפים על הזוחלין, משום דעיקר גידול הנהר (ד*) הוא ממקום מקורו, וכן נהגו ברוב המקומות (ט) במקום שאין מקוה, ואין למחות ביד הנוהגין להקל, כי יש להם על מי שיסמוכו.

מיהו יש ליזהר מלטבול בנהר המתהווה לגמרי על ידי גשמים, וכשאין גשמים פוסק לגמרי, אף על פי ששאר נהרות שופכים לתוכו בשעת הגשמים ומתהווה על ידן, מכל מקום הואיל ופוסק לגמרי בשעה שאין גשמים אסור לטבול בו דרך זחילתו, עד שיקוו המים שבתוכו, אבל בנהר שאינו פוסק אף על פי שבשעת הגשמים מתרחב ומתפשט על כל גדותיו מותר לטבול בו בכל מקום, לפי סברת המקילין ולפי מה שנהגו:

ג. פסול שאובין / ספיקא דאורייתא ודרבנן

11 ארבעים סאה שאמרו, צריך שלא יהיו שאובים, שאם הם שאובים פסולים.

באר הגולה: 11. במשנה ז' פ"א דמקואות ובכמה דוכתי במשנה ותלמוד, ובת"כ יליף לה מדכתיב אך מעין ובור מקוה מים מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים.

צינונים להרמ"א: ד. מהרי"ק ות"ה שם ושאר אחרוני' כתבו ויש להחמיר כשטת הר"ם ורא"ש וסייעתם ה. טור בשם ר"ת וב"י בשם רש"י וסה"ת וסמ"ג 1. מהרי"ק ובת"ה שם ומהרי"ו סימן ע' וב"ז סימן קנ"ד 2. שם במהרי"ק ח. ב"י לדעת המרדכי והאשיר"י והתוספת

למעלה: (ד) וכן נכון להורות ולהחמיר כו'. פירוש, לטבול בנהרות, מטעם שמא ירבו שם מי גשמים והפשרת שלגים, ואלו אין מטהרין רק כשהם קבועים במקום אחד, והיינו באשבורן, שהוא לשון קערה, וכל נהר הוא זוחל, וזחילה אינו מהני רק במעיין. (ד*) הוא ממקום מקורו. כי נהרא מכיפיה מתברך, שאין לך טיפה יורד מלמעלה

(ד*) טעם המקילין כי עיקר גידול הנהר ממקורו והיו רוב זוחלין

ואם כן אין כאן קושיא של תרומת הדשן, דבאמת אי הוה מעיקרא כאן זוחלין ועכשיו נתרבו שם נוטפין, הכי נמי דמהני, כיון שמעיין מושך הוא. אלא דקשה עדיין ממה דאיתא בסעיף ח', חוצה לו מותר, מטעם שהמים המועטין מטהרין הפסולין המרובים, כמו שכתבתי שם בשם הרא"ש, וכן מסעיף י', מעיין שהמשיכו לבריכה שיש בה נוטפין דחשוב כמעין, ואמאי לא נימא גם כאן שהזוחלין יטהרו הנוטפין. ואחר העיון נראה לי לתרץ דהכא פסול מטעמא דחיישינן שהפשרת שלגים וגשמים יורדין ממקום גבוה שאצל שפת הנהר, ובוה אין חבור, דקיימא לן קטפרס אינו חבור, ואם כן חיישינן שמא תטבול באותו מקום מדרון, ושם אין חיבור להזוחלין הנמשכים למטה מן המעיין, ונמצא שטובלת במקום פסול בזוחלין, ויש ראייה לזה ממה שכתב המרדכי הלכות נדה, וזה לשונו, 'ראבי"ה הקשה היאך טובלין בנהר והלא קטפרס דרך ירידתו אינו חבור, ויש לומר דוקא למעלה אין לטבול כו', עד כאן לשונו. על כן הכא נמי יש חשש שמא למעלה הוה כולו מי גשמים ולא מהני חבור דלמטה למי שטובל

רק בנהרות יש גזירה אטו מקום גבוה אצל שפת הנהר אבל כל מעין מטהר נוטפין בוריעה לגמרי

יש להחמיר מלטבול בנהרות בזחילה מחשש שמא ירבו הנוטפין

Shach: Rainwater that flows into a pool cavity is a valid Mikvah once it becomes stationary.

Taz: One should be stringent and avoid immersing in flowing rivers as sometimes they are composed primarily of rainwater.

Shach: The lenient opinion permits Tevilah in the flowing waters of a river all year round.

Shach: Even if a river swells tenfold following heavy rain, the majority of the additional waters derive from the spring at its source.

Taz: The reasoning of those who are lenient is that a river primarily grows, and the majority of its water is from, its underground source.

Shach: Where there is an available Kosher Mikvah, one should only immerse in rivers while they are very small (and have clearly not swelled due to rainfall).

a type of mat) **or the like**, a spot **in the mixed river**, **until the waters pool** in that spot, **and then one may immerse in them**.

[RAMA'S HAGAHA]: And it is correct to rule and act stringently in this regard (to insist on encircling a spot prior to immersing in a river), though there are those who permit immersing in rivers all year round, even during times of rainfall and snowmelt when the Notfin – the rainwater and snowmelt outnumber the Ma'ayan waters because they maintain that even when a river swells after heavy rainfall the primary growth is the result of additional waters flowing from the river's source – which is a natural spring. And to rely on this lenient opinion has become common practice in most areas where there is no alternative Mikvah, and one should not protest against those who are accustomed to this leniency for they have on whom to rely.

However, even one who relies on the lenient opinion should be wary of mistakenly immersing in a river that is formed completely out of rainwater and therefore when there is no rain it ceases – dries up completely, for even though other rivers spillover into it during times of rain and it is created by them, nevertheless since the river ceases – dries up completely when there is no rain, it is forbidden to immerse in it while in its flowing state until water is pooled within it by encircling a spot with a Mapatz. Conversely, a river that does not cease to flow even when it is not raining, even though it swells and breaks all its banks during times of rain, it is permitted to immerse anywhere within it according to the aforementioned lenient opinion and the prevailing custom.

Se'if 3

*She'uvim (drawn) water is invalid / When in doubt,
we are stringent if the Mikvah may be invalid Min
Hatorah but lenient if it may be invalid MiDerabanan
(Rabbinic decree)*

The forty Se'ah they – Chazal mentioned as the required quantity of water for a Mikvah, must not be She'uvim, for if they are She'uvim, they are invalid.

[RAMA'S HAGAHA]: And if the entire Mikvah is She'evin, it is invalid Min HaTorah, and when there's a doubt that there might be a majority of the necessary water that is She'evin, we are stringent. However, when most of the necessary water for a Mikvah is 'Kosher', and only a minority of it is She'evin, it is only invalid MiDerabanan, and when in doubt that there might be only a minority of the necessary water that is She'evin, we are lenient.

Se'if 4

*Relying on a non-Jew / Assuming that a Mikvah
is properly filled*

Shach: According to the Mechaber, the Mikvah is locked, and waters can only be added to the Mikvah by pouring them indirectly (Hamshachah) via the roof. As long as there are 21 Se'ah of rainwater in the Mikvah, the Mikvah is valid even if it is certain that the remainder of the waters are She'evin poured in via the roof.

According to the Rama, the Mikvah need not be locked. However, as the Rama only recognizes Hamshachah performed via the ground, the Mikvah is only valid when it is possible that no She'evin whatsoever were poured into the Mikvah (Safek MiDerabanan).

Taz: A non-Jew is not believed to resolve any Halachic doubt even if it regards a MiDerabanan law; therefore he is only believed that his Mikvah is Kosher when it had 21 Se'ah of Kosher waters and the remaining waters could have only entered the Mikvah indirectly (Hamshachah) via the roof.

If **A Mikvah belongs to a non-Jew, and he profits from it** by charging those who immerse in it, **one may not rely on the non-Jew regarding its validity, unless** it is known that **there is** (always) **at least 21 Se'ah** of Kosher water **in the Mikvah.**

[RAMA'S HAGAHA]: Since the majority of the required 40 Se'ah is Kosher, when there is doubt we are lenient.

A Mikvah which we observed to be incomplete, and one came and found it full and we do not know who filled it that we can be certain that it was filled in accordance with all the requirements: if it was already "mostly Kosher", that is that it had in it at least 21 Se'ah, we may be lenient and assume it is Kosher. If however it was not "mostly Kosher", and therefore there is now doubt as to whether the Mikvah is valid Min HaTorah: if there is concern that non-Jews filled it to bathe in it, it is invalid (as implied in the Tosefta), but if not, for example, when it is evident that a Jew filled it to immerse in it, it is valid, since the majority of those who deal with a

When the non-Jew is able to directly add She'evin water to the Mikvah, he cannot be relied upon, even if the Mikvah was once complete and even if the doubt pertains to just one Se'ah.